

DERTIG JAAR I. V. N.

Herman Sieben

In het weekend van 6 en 7 oktober 1990 vierde het I.V.N., district Friesland, haar 30-jarig jubileum met tal van natuur- en milieueducatieve activiteiten. Op de vrijdagmiddag ervoor werd het jubileumweekend officieel geopend in het Fries Natuur Museum. De consulent Natuur- en Milieu- Educatie van het IVN, Herman Sieben, hield bij die gelegenheid een korte inleiding. De redactie heeft hem gevraagd deze inleiding voor Twirre te bewerken.

Het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie is momenteel een bloeiende landelijke vereniging met 180 plaatselijke IVN-afdelingen met totaal 15.000 vrijwilligers, een landelijk bureau en in elke provincie een consulentenschap voor natuur- en milieu-educatie. Om het IVN "historisch te plaatsen" is het nodig een aantal aspecten van de geschiedenis van de natuurbeschermingsbeweging de revue te laten passeren. Ingewikkeld gezegd is de oprichting van het IVN op 21 mei 1960 een organisatorische uitingsvorm van discussie- en meningsvorming die al vanaf het begin van de natuurbeschermingsbeweging rond 1900 speelde. De onderwijzers Heimans en Thijsse waren in Nederland de pioniers van de natuur- en milieu-educatie. Het nog steeds bestaande tijdschrift de Levende Natuur en de beroemde Verkade-albums waren uitgaven die leidden tot "liefde en belangstelling voor de natuur" bij een groot deel van de Nederlandse bevolking. Ook toen al leefde het idee dat belangstelling en liefde voor, en kennis van de natuur ook de voedingsbodem kan zijn voor verontwaardiging en verzet, wanneer die natuur wordt bedreigd of aangetast. Mensen inzicht geven hoe de natuur in elkaar zit, hoe "mooi" de natuur kan zijn is nog steeds één van de leidende principes bij de werkwijze van het IVN. Voorbeelden zijn excursies en cursussen, maar ook uitgaven als eenvoudige natuurboekjes voor kinderen tot en met de vijfde Oecologische Flora. Discussies over "natuuropvoeding" hebben de gemeeders van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, de grote broer van It Fryske Gea, niet onberoerd gelaten. Een groep leden van Natuurmonumenten had in de jaren veertig en vijftig grote kritiek op het beleid van hun vereniging. 'Wanneer je alleen gebieden aankoopt en deze beschermt door middel van een boswachter en een rol prikkeldraad, dan kom je niet ver. Het gehele Nederlandse volk dient (her)opgevoed te worden'. De critici wilden dat Natuurmonumenten zich veel meer ging bezighouden met het uitdragen van de natuurbeschermingsgedachte. Deze discussie heeft ondermeer geleid tot oprichting in 1944 van de werkgroep ter verbreiding van de natuurbeschermingsgedachte. In 1959 kwamen er weer verontruste geluiden in de ledenvergadering van Natuurmonumenten. Enkele (oud-)N.J.N.-ers vonden dat het educatieve werk te incidenteel werd aangepakt. Reeds voor de oorlog bestonden er plaatselijke natuurwachten, die als vrijwillige veldwachters

in natuurterreinen patrouilleerden en het publiek tot de orde riepen. Het opletten, dat er geen bloemen werden geplukt of takken van de bomen gerukt, veranderde steeds meer in het voorlichten en opvoeden van het publiek. Deze natuurwachten vormden samen een landelijke bond van natuurbeschermingswachten.

In de hierboven beschreven historische context werd in 1960 het IVN opgericht. De natuurbeschermingswachten gingen op in het IVN. Natuurmonumenten was hierbij een grote stimulator.

Het IVN heeft alleen leden, die zelf actief willen zijn op het gebied van de natuurbeschermingseducatie. Ook organiseren IVN-afdelingen alleen activiteiten die voor iedereen, het "grote publiek", toegankelijk zijn. In die zin zijn IVN-ers "gekke" mensen. Je betaalt lidmaatschapsgeld om als vrijwilliger het milieubesef te bevorderen.

Het werk van het IVN ontwikkelde zich voorspoedig. In Friesland ontstond de eerste IVN-afdeling in de jaren zeventig. Nu zijn er 8 afdelingen en 1 werkgroep: Heerenveen, Gaasterland, Aldeboarn, Drachten, Buitenpost/Kollum, Oosterwolde, Workum, Leeuwarden en Dokkum. Met elkaar vormen deze afdelingen het IVN-Friesland. Totaal zijn er ongeveer 550 leden actief.

Een aantal werkzaamheden die IVN-afdelingen organiseren wil ik de revue laten passeren. Eén van de meest voorkomende activiteiten is de excursie of natuurwandeling. In 1989 werden landelijk door het IVN 2250 publieksexkursies georganiseerd met totaal 113.000 deelnemers. Maar ook worden er cursussen en lezingen gegeven over allerlei onderwerpen zoals: vogels, natuurbeheer, het IJsselmeer, gemeentelijk milieubeleid, paddestoelen, milieu en derde wereld, enz..

Het I.V.N. heeft een eigen interne kadercursus, de zogenaamde natuurgidsencursus ontwikkeld. Op deze 1½ jaar durende cursus worden IVN-ers geschoold in onderwerpen over natuur en milieu. Tevens wordt er veel gedaan aan educatieve werkvormen. Je kunt nog zoveel weten van een onderwerp, maar als je het niet kan overbrengen, dan bereik je niet je doel. Vaardigheden als het omgaan met kinderen, het geven van een cursus of lezing, het leiden van een rondwandeling zijn belangrijke onderdelen in de natuurgidsencursus. In 1990 startten er weer 3 natuurgidsencursussen in Friesland: Buitenpost, Joure en Leeuwarden. Deelnemers dienen dan wel actief te worden in het IVN!

IVN excursie zure regen

foto IVN

In principe richt het merendeel van de activiteiten van een IVN-afdeling zich op het publiek. Hoewel de primaire activiteit educatie is, zien we een ontwikkeling, dat ook IVN-afdelingen zich richten tot beleidsmakers en -beslissers. Een IVN-afdeling is géén echte aktiegroep, maar laat wel door middel van bijvoorbeeld het organiseren van forumavonden de ideeën over natuur- en milieubeleid doorklinken. Zo heeft de IVN-afdeling in Workum onlangs een informatieavond over het produktontwikkelingsplan Zuidwest-Friesland georganiseerd, waar 100 deelnemers kwamen. Een enkele keer wordt een bezwaarschrift ingediend. Zoiets kan bij bestuurders soms heel edukatief werken! Het vrijwilligerswerk van het IVN in Friesland wordt ondersteund door de medewerkers van het Consulentenschap voor Natuur-en Milieu- Educatie in Friesland. De provinciale consulentenschappen vormen samen met het landelijk bureau de professionele tak van de vereniging.

Het consulentenschap ondersteunt niet alleen IVN-afdelingen, maar iedereen die iets wil doen op het gebied van natuur- en milieu-educatie. Belangrijke doelgroepen voor het werk van het consulentenschap zijn: vrijwilligersgroepen, onderwijs, gemeenten/provincie/rijk en bezoekerscentra. Ook wordt veel samengewerkt met andere organisaties zoals It Fryske Gea, Fries Natuurmuseum, Friese Milieuraad enz..

Het consulentenschap ondersteunt en geeft adviezen met betrekking tot de educatieve aspecten van het werk van de natuur- en milieu-organisaties. Het consulentenschap heeft enkele betaalde krachten, tesamen goed voor 2,9 volledige banen, waarvan een halve formatieplaats op Schiermonnikoog in het kader van het Nationale Parken-beleid.

Op het kantoor van het consulentenschap is een documentatiecentrum met educatief materiaal. Vrijwilligersgroepen, onderwijs enz. kunnen dit materiaal gratis lenen en/of inzien.

De komende jaren zal natuur- en milieu-educatie nog belangrijker worden. Overheden beginnen in te zien dat er een maatschappelijk draagvlak nodig is, om die maatregelen te nemen die óók de wereld in de toekomst nog enigszins leefbaar houden. Toch moeten wij er voor blijven zorgen dat het geluid van de natuur- en milieubeweging serieus genomen wordt. Als wij sommige hoofdredactionele commentaren in onze Friese dagbladen moeten geloven, dan lijkt het eerder het tegendeel het geval. Een waarschuwing van een stafmedewerker van de Friese Milieuraad over de toestand van de Gaasterlandse bossen wordt in een commentaar zonder kennis van zaken afgedaan als quatsch.

Educatie is nodig om iedereen, van ondernemer tot journalist, van huisman tot gedeputeerde, het inzicht bij te brengen hoe het er met de natuur bijstaat. Maar natuurlijk moet ook niet vergeten worden om gewoon te blijven genieten van de eerste Citroenvlinder in de lente, de geur van 'appelmoes uit blik' bij een Okerkleurige beukenrussula en het geluid van een Zanglijster in de tuin.

Het IVN is al dertig jaar een gezond mengsel van verwondering over en kennis van de natuur, en van verontwaardiging over ons eigen gedrag ten opzichte van die natuur.

H. Sieben, consultant Natuur- en Milieu- Educatie in Friesland.

Voor inlichtingen over het IVN in Friesland: Postbus 538, 8901 BH Leeuwarden, 058-890463.